

تأثیر شبکه های مجازی

در راستای انحرافات و آسیب های اجتماعی نوجوانان

(تاریخ دریافت ۱۴۰۰/۰۱/۱۵، تاریخ تصویب ۱۴۰۰/۰۴/۱۸)

امین الله قاسمی

مؤلف کتب و نویسنده مقالات علمی

چکیده

تأثیر شبکه های مجازی ارتباطی بر زندگی مردم مدتی است که بحث برانگیز شده است. توجه به این شبکه ها و تأثیرات آنها بیش از همه معطوف به برنامه هایی مانند تلگرام، فیس بوک، لاین، واتساپ و... است که به دلیل حضورشان در موبایل در دسترس ترند. این توجه پس از اختلالاتی اخیر در شبکه پرطرفدار وایبر، به مراتب بیشتر شده است. عمده ایرادات به این برنامه های مجازی ارتباطی، تأثیر منفی آنها بر خانواده و روابط زناشویی است. کارشناسان حوزه فضای مجازی، استفاده های اولیه از شبکه های ارتباطی مجازی را به سال های ۱۹۹۷ و فضاهای مجازی مانند "شش درجه" که امکان داشتن پروفایل شخصی و آشنایی با دیگران را می داد بازمی گردانند. از آن زمان و تا ظهور برنامه های ارتباطی موبایلی سایت های متنوعی ایجاد شدند. پس از حضور گوشی هوشمند اما این ارتباطات وارد دوره جدیدی شد. این تحولات که تحولاتی جهانی بودند، خیلی زود به ایران نیز رسیدند. حدوداً یک دهه از حضور موبایل در زندگی ایرانی ها می گذرد. در این مدت این وسیله با تغییرات جهانی اش متحول شد. ایرانی ها نیز در این سال ها سعی کردند تا خود را با این تحولات تطبیق دهند. هرچند که در ایران فاصله مشخصی با فناوری جهانی وجود داشته و دارد، اما به هر روی، ایرانی ها با نسل جدید موبایل، که موبایل های هوشمند نامیده می شوند، با شبکه های اینترنتی همراه شدند.

واژگان کلیدی: دین باوری، آسیب اجتماعی، نوجوانان، انحرافات اجتماعی، اینترنت

امروزه با پیدایش رویکردهای جدید در سبب‌شناسی و درمان اختلالات و بررسی نقش عوامل فرهنگی، شکل‌گیری و درمان اختلالات از چهارچوب پزشکی خارج گردیده و با تأکید بیشتر بر توانمندی‌های درونی فرد، باید به اصلاح و تغییر در کیفیت زندگی و گسترش توانمندی‌ها و ایجاد رضایت زندگی، شادمانی و ارتقاء سلامت افراد و جوامع پرداخت. روش‌های روان‌درمانگری، شیوه‌های تغییر رفتار و فنون مختلف دیگر در تلاشند و به نوعی انسان را یاری می‌دهند تا بر این مشکلات غلبه کند. در حال حاضر تنوع این شیوه‌ها به حدی است که گاهی انتخاب شیوه خاص را مشکل می‌کند (پروپست، ۲۰۱۶). از آنجایی که دین و معنویت جلوه‌گاه نیازهای وجودی هستند، از این رو ایمان فرد ممکن است با فراهم آوردن معنی و هدف، عزم و انسجام اهداف او را ارتقا ببخشد. در این فرایند چه بسا که ارزش‌ها و التزامات ناشی از ایمان فرد، راهنمایی برای کنار آمدن با زندگی روزانه، موفقیت و آرامش در این زندگی ارائه کنند. مشکلات روانی اغلب جلوه‌های بیماری وجودی هستند. در دین باوری سعی می‌شود از ظرفیت‌های وجودی، گرایش‌ها و انگیزه‌های الهی و فضیلت‌های اخلاقی در بهبود و درمان بیماری استفاده شود. آنچه در دین باوری حائز اهمیت است جنبه معناگرایانه آن است که محتوای درمان را شکل می‌دهد و در قالب اصول و عبادات هر دین و مذهبی تجلی پیدا کرده است. این سازه‌ها و تکنیک‌های درمانی در دین باوری می‌توانند جنبه رفتاری، شناختی، فراشناختی، عاطفی و اخلاقی داشته باشد که در مفاهیم و رفتارهای دینی همچون توکل، صبر، نماز، دعا، نیایش، مراقبه و ... تعریف می‌شوند. در دین باوری تأکید بر محتوای درمان است و قالب ارائه این محتوا بیشتر وابسته به دین و مذهب و یا عوامل فرهنگی، همچنین نوع بیماری است که قرار است از طریق این تکنیک‌ها درمان شوند. از سوی دیگر می‌توان بسیاری از پیشنهادها و درمانی مؤثر در حل مشکلات را با ایجاد انگیزه‌ها و تفسیرهای معنوی و دینی در فرد ایجاد کرد و بر اثربخشی و انگیزه درمانی آن غنا بخشید (سلیمان فر و شعبانی، ۱۳۹۵). دوره نوجوانی را می‌توان یکی از مهمترین دوره‌های زندگی یک فرد دانست. این دوره یک

زمان بحرانی رشد و نمو است که از نظر جسمی و روانی تحولات بسیار عمیقی در فرد ایجاد می‌کند و باعث می‌شود نظم جسمانی و روانی نوجوان بهم بخورد. نوجوانان در این دوره از لحاظ عاطفی نارس، از نظر تجربه محدود و از نظر اجتماعی بسیار شکننده و تاثیرپذیری هستند (خلیلی، ۱۳۹۷). در دنیای امروز، والدین برای تربیت فرزندان خود با چالش‌های بی‌شمار و دشواری روبرو هستند. امکانات عصر فناوری که دسترسی همگان را به اطلاعات و قدرت ناشی از آن افزایش داده، مدیریت سنتی والدینی را که مبتنی بر کنترل اطلاعات و قدرت ناشی از آن است، با دشواری روبرو ساخته است. گذر از دوران سنت به مدرنیته سبب شده که کودکان و نوجوانان در معرض انواع آسیب‌های روانی باشند، به طوری که آخرین تحقیقات نشان می‌دهد که ۲۰ درصد از کودکان و نوجوانان ایرانی به نوعی از اختلالات روانی رنج می‌برند. منطبق نشدن والدین با شرایط جدید، باعث ایجاد احساس درماندگی در آنها و در کودکان و نوجوانان شده است.

بخش اول: کلیات و مفاهیم اولیه

از جمله راهکارهای ارائه‌شده برای حل این مسئله آموزش دین باوری است که بر پذیرش، تعامل و حمایت اجتماعی نوجوانان می‌تواند تأثیرات بسزایی داشته باشد. اهمیت دین باوری و رشد دینی در انسان، در چند دهه گذشته به صورتی روزافزون توجه روانشناسان و متخصصان بهداشت روانی را به خود جلب کرده است. پیشرفت علم روان‌شناسی از یک سو و ماهیت پویا و پیچیده جوامع نوین از سوی دیگر، باعث شده است که نیازهای دینی بشر در برابر خواسته‌ها و نیازهای مادی قد علم کنند و اهمیت بیشتری بیابند. در واقع با توجه، به مسائل مطروح، اهمیت و ضرورت این مقاله به این برمی‌گردد که اگر جزء کوچک جامعه و یکی از مهم‌ترین ارکان جامعه سعادت و آرامش حاکم باشد، جامعه بزرگ نیز سعادت‌مند خواهد گشت. درمانگر انعطاف پذیر که در یک چارچوب مذهبی کار می‌کند می‌تواند کنکاش‌ها و فراز و نشیب‌های دینی مراجعان خود را به خوبی درک کند. اما هر قدر هم که درمانگر مذهبی، انعطاف پذیر باشد بازهم اشکال پیش می‌آید، اگرچه هم درمانگران و هم درمان‌پذیران، مانند سایر

افراد، معنویاتی را تجربه می‌کنند، لیکن اکثر درمان‌پذیران معمولاً چیزی در مورد این موضوعات با درمانگران مطرح نمی‌کنند و به نظر می‌رسد درمانگران نیز توجهی به مسائل معنوی آنها مبذول نمی‌دارند، در حالی که فرایند درمان در مواقعی می‌تواند جلوه‌هایی از دین باوری را نمایان سازد.

بند اول: تعاریف مفهومی

دین باوری: دین باوری را در معانی مختلف می‌توان مورد استفاده قرار داد که از آن جمله به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

الف) دین باوری به معنای در نظر گرفتن باورهای فرهنگی - مذهبی مردم در فرایند درمانگری و در نظر گرفتن بعد متعالی مراجعان می‌باشد. این بعد متعالی آنان را بسوی خدا رهبری می‌کند.

ب) دین باوری به معنای کمک به فرد که خویشتن واقعی را بیابد و از هجران و جدائی از خویشتن واقعی به وصل و اتصال برسد (کنعانی زاده و شهریوی، ۱۳۹۶)

تعامل اجتماعی: ادراک تعامل اجتماعی در حقیقت، ادراک موضوعهای اجتماعی (مثل افراد) است که غالباً با خصوصیتی در ارتباط می‌باشد که قابل مشاهده مستقیم نیستند و باید استنباط شوند (مثل هوش، نگرش، شخصیت و غیره) این بدان معنی است که قضاوت‌های ادراک اجتماعی نسبت به قضاوت‌های مربوط به جهان فیزیکی بسیار پیچیده تر و دشوارتر صورت می‌گیرد (عصرانلو، ۱۳۹۶).

حمایت اجتماعی: حمایت اجتماعی به حمایت از منظر ارزیابی شناختی فرد از محیط و روابطش با دیگران می‌نگرد. حمایت اجتماعی به میزان برخورداری از محبت، همراهی و توجه به اعضای خانواده، دوستان و سایر افراد تعریف شده است (شیخ الاسلامی و درتاج، ۱۳۹۷).

بند دوم: تعاریف عملیاتی

آموزش دین باوری: آموزشی است که آزمودنی‌ها، به مدت ۸ جلسه ۲ ساعته، به صورت هفتگی تحت آموزش دین باوری قرار خواهند گرفت.

تعامل اجتماعی: منظور از تعامل اجتماعی نمره ای است که فرد از پرسشنامه ادراک تعامل اجتماعی گلاس^۱ (۱۹۹۴) به دست می‌آورد.

حمایت اجتماعی: منظور از حمایت اجتماعی در این مقاله نمره ای است که فرد از پاسخ به پرسشنامه حمایت اجتماعی زیمنت^۲ و همکاران (۱۹۸۸) به دست می‌آورد.

بخش سوم: بررسی و شناخت انواع شبکه‌های اجتماعی

همان‌طور که می‌دانیم یکی از مهمترین رسانه‌های اجتماعی، شبکه اجتماعی است که اخیراً بحث ارتباط آن با آموزش بسیار مورد توجه متخصصین و کارشناسان یادگیری الکترونیکی قرار گرفته است. شبکه‌های اجتماعی به مثابه راه‌های مختلفی می‌مانند که مردم در زمان عبور از آن می‌توانند در مورد مسائل مختلف با هم صحبت کنند، و اطلاعات عمومی یا خصوصی خود را در قالب‌های مختلف اعم از عکس، ویدئو، واژه‌ها، دست‌نوشته، ... با فرد خاص یا گروه خاصی به نمایش و اشتراک بگذارند. هدف شبکه‌های اجتماعی کمک به بهبود و تسهیل روابط، همکاری، و تعامل بین افراد، سازمان‌ها و موسسات در موضوعات گوناگون از قبیل تجارت، پزشکی، مباحث آموزشی و... در راستای تغییر مثبت می‌باشد (احمدپور، ۱۳۹۴).

به بیانی ساده‌تر شبکه‌های اجتماعی ابزار متنوعی است که همه به صورت آزاد و مجانی به آن دسترسی دارند. یک فرد می‌تواند مطالب مورد نظر یا یک سری اطلاعات خاص را در یک ثانیه با صدها و حتی هزاران نفر در سراسر جهان به اشتراک بگذارد. این پدیده به اشتراک

۱.glass

۲.Zimnet

گذاری اطلاعات بسیار قابل توجه است چراکه در گذشته اگر کسی قصد انتشار مطلبی را برای عموم مردم یا یک گروه بزرگ از مخاطبان داشت باید با پرداخت هزینه فراوان و وجود مشکلات بسیار زیاد از روزنامه ها، تلویزیون و رادیو کمک کی گرفت. در حال حاضر، با ظهور شبکه های اجتماعی، همان اطلاعات را می توان در ظرف چند ثانیه و بدون هیچ هزینه و مشکلی منتشر کرد (احمدپور، ۱۳۹۴).

بند اول: خصوصیات و عملکرد شبکه های اجتماعی

- ۱- ارائه خدمات مانند چت، وبلاگ نویسی، ایمیل، پیام های فوری، ویدئو، اشتراک گذاری فایل، به اشتراک گذاری عکس و غیره
- ۲- ساخت یک پایگاه داده از کاربران که باعث می شود تا کاربران دوستان خود را بیابند در عین حال اجتماعات مختلفی هم شکل می گیرند.
- ۳- آزاد و بدون هزینه هستند.
- ۴- به اشتراک گذاری علاقه مندی ها (دیدگاه های سیاسی و یا فعالیت های تجاری، مذهبی، ملیت و یا مبتنی بر هویت و غیره
- ۵- ترکیب سازیهای جدید برای گرفتن اطلاعات و ارتباطات، از قبیل اتصال به تلفن همراه
- ۶- اضافه کردن ویژگی های جدید را بر اساس نظرات کاربران
- ۷- اجازه دادن به کاربران برای دسترسی دارند و تنظیم قوانین و حفظ حریم خصوصی
- ۸- ایجاد جوامع و گروههای مختلف
- ۹- فراهم کردن زمینه ای برای ملاقات با افراد غریبه یا کسانی که به زمینه های مختلف مورد نظر افراد نزدیک هستند (عباسی، ۱۳۹۷).

بند دوم: شبکه‌های اجتماعی مجازی

اصطلاح شبکه‌های اجتماعی را برای نخستین بار چی‌ای بارنز در سال ۱۹۵۴ طرح کرد و از آن پس به سرعت به شیوه‌ای کلیدی در مطالعات بدل گشت. در تئوری شبکه اجتماعی سنتی، یک شبکه اجتماعی به این صورت تعریف می‌شود که یک مجموعه‌ای از نهادهای اجتماعی که شامل مردم و سازمان‌ها که به وسیله مجموعه‌ای از روابط معنی‌دار اجتماعی به هم متصل‌اند و با هم در به اشتراک گذاشتن ارزش‌ها تعامل دارند. شکل سنتی خدمت شبکه اجتماعی بر انواع روابط هم‌چون دوستی‌ها و روابط چهره به چهره متمرکز است اما خدمات شبکه اجتماعی امروزه بیشتر بر جامعه مجازی آنلاین و ارتباطات کامپیوتر واسط متمرکز است (بوید و الیسون، ۲۰۰۷). شبکه‌های اجتماعی اینترنتی پایگاه یا مجموعه پایگاه‌هایی هستند که امکانی فراهم می‌آورد تا کاربران بتوانند علاقه‌مندی‌ها، افکار و فعالیت‌های خودشان را با دیگران به اشتراک بگذارند و دیگران هم این افکار و فعالیت‌ها را با آنان سهیم شوند. یک شبکه اجتماعی، مجموعه‌ای از سرویس‌های مبتنی بر وب است که این امکان را برای اشخاص فراهم می‌آورد که توصیفات عمومی یا خصوصی برای خود ایجاد کنند، یا با دیگر اعضای شبکه ارتباط برقرار کنند، منابع خود را با آن‌ها به اشتراک بگذارند و از میان توصیفات عمومی دیگر افراد، برای یافتن اتصالات جدید استفاده کنند. به‌طور کلی در تعریف شبکه‌های اجتماعی می‌توان گفت شبکه‌های اجتماعی سایت‌هایی هستند که از یک سایت ساده مانند موتور جستجوگر با اضافه شدن امکاناتی مانند چت و ایمیل و امکانات دیگر خاصیت اشتراک‌گذاری را به کاربران خود ارائه می‌دهند. شبکه‌های اجتماعی، محل گردهمایی صدها میلیون کاربر اینترنت است که بدون توجه به مرز، زبان، جنس و فرهنگ، به تعامل و تبادل اطلاعات می‌پردازند. در واقع شبکه‌های اجتماعی برای افزایش و تقویت تعاملات اجتماعی در فضای مجازی طراحی شده‌اند. به‌طور کلی از طریق اطلاعاتی که بر روی پروفایل افراد قرار می‌گیرد مانند عکس کاربر، اطلاعات شخصی و علایق (که همه این‌ها اطلاعاتی را در خصوص هویت فرد فراهم می‌آورد) برقراری ارتباط تسهیل می‌گردد. کاربران می‌توانند پروفایل‌های دیگران را ببینند و از

طریق برنامه‌های کاربردی مختلف مانند ایمیل و چت با یکدیگر ارتباط برقرار کنند (پمپک و همکاران، ۲۰۰۹).

بند سوم: بی توجهی به اوقات فراغت و افزایش انحرافات اجتماعی

اوقات فراغت پیوند تنگاتنگی با شخصیت و زندگی معنوی و فرهنگی افراد دارد؛ چرا که از سویی از فرهنگ جامعه تاثیر می‌گیرد و از سویی دیگر بر آن تاثیر می‌گذارد. علاوه بر آن فرد می‌تواند در اوقات فراغت همان چیزی را که می‌پسندد انجام دهد، شخصیت نهایی خود را بازیابد و آن را ابراز کند. بنابراین قابلیت‌های فرد غالباً در عرصه اوقات فراغت جلوه‌گر می‌شود. فعالیتهای اوقات فراغت از چنان اهمیتی برخوردار است که از آن به مثابه آینه فرهنگ جامعه یاد می‌کنند. پس چگونگی گذران اوقات فراغت افراد یک جامعه به میزان زیادی معرف خصوصیات فرهنگی آن جامعه است. در گذران اوقات فراغت، گروه سنی، طبقه اجتماعی و اقتصادی، گرایش مذهبی و جنسیت، سبب مرزبندی و ایجاد تفاوت بین گروه‌های مختلف می‌شود و در این میان سن و جنسیت بر نحوه گذران اوقات فراغت تاثیر مهمی دارد. گیم نت‌ها و کافی نت‌ها هم اما عالمی دارد. پر است از جوان‌هایی که برای سرگرمی و بازی به این مکانها مراجعه می‌کنند. (ساروخانی، ۱۳۹۷).

بند چهارم: عوامل محیطی آسیب‌های اجتماعی

عوامل اجتماعی موثر در ایجاد آسیب‌های اجتماعی به دو دسته تقسیم می‌شود. افزایش بی‌رویه جمعیت، عدم ثبات و پایداری اجتماعی، بیکاری، تورم و فقر در شماریک گروه از عوامل اجتماعی به شماررفته و خانواده، محیط دانشگاه و گروه همسالان جزء دسته‌ای دیگری باشند علل خانوادگی. خانواده نخستین نهاد اجتماعی است که برای برطرف نمودن نیازهای ریشه‌ای و حیاتی انسان و بقای جامعه ضروری است. انسان‌ها پس از تولد تحت تاثیر افکار، عقاید و رفتار اعضای خانواده خود قرار می‌گیرند، لذا خانواده نخستین جایگاه و عاملی است که در روند رفتار آدم تاثیر می‌گذارد. آسیب‌هایی که در خانواده می‌تواند آثار سوئی بر شکل

گیری شخصیت فرد گذاشته و احتمال بروز ناهنجاری از طرف او را افزایش دهد، عبارتند از: «فقدان والدین» که می توان آن را به دو دسته موقت و دائمی تفکیک نمود: هنگامی که هم پدر و هم مادر شاغل بوده و بر سر کار خود حاضر می شوند. در فقدان دائمی، فوت یا طلاق باعث از دست دادن یکی از والدین می شود. موضوع «جدا زیستی والدین»، آثار مخرب تری را به همراه دارد. بحران طلاق احتمال به وجود آمدن التهاب، نگرانی، تشویش و بی کفایتی شخصیتی در فرزند را افزایش می دهد. بزهکاری، خلافکاری و یا اعتیاد حداقل یکی از والدین یا اعضای خانواده» از دیگر عوامل خانوادگی موثر بر وقوع بزهکاری نوجوانان و جوانان است. «دلسوز نبودن والدین و بی اهمیت بودن نسبت به آینده فرزندشان»، «وجود روابط ناسالم و غیرطبیعی بین اعضای خانواده»، «ناسازگاری ها و نابسامانی های موجود در خانواده»، «تقلیدپذیری و کمبود محبت».

آموزش و پرورش: موفقیت یا عدم موفقیت در تحصیل و طی کردن دوره های آموزشی، در سازگار شدن و جامعه پذیری آنها موثر است. دانشگاه یکی از نهادهای اجتماعی است که بعد از خانواده نقش مهمی در زندگی اجتماعی نوجوان ایفا می کند. موقعیت و برنامه های دانشگاه درعلاقه مندی یا فرار نوجوانان از دانشگاه دارد. اهمیت از آنجا مشخص می گردد که بدانیم معمولاً نوجوان نخستین قدم خویش به طرف آسیب های اجتماعی را با فرار از دانشگاه بر می دارد. بررسی ها نشان می دهند افزایش آمار ترک تحصیل به علت عدم رعایت مسائل انضباطی در دانشگاه و یا مشکلات مالی و حتی مردود شدن، آمار بزهکاران را افزایش داده است. همسالان: معاشرت با دوستان ناباب نیز، نقشی مهم در روی آوردن جوان و نوجوان به افراد ناباب ایفا می کند. بعضاً خانواده ها از فرزندان خود غافل شده و این زمینه را برای گرایش به اینگونه دوستان دارد. وقتی نوجوان پایگاه عاطفی خود را از منزل به میان همسالان می برد، برای پذیرش در گروه همسالان، ناچار است که تن به خواسته های آنها بدهد. وقتی نوجوان پایگاه عاطفی خود را از منزل به میان همسالان می برد، برای پذیرش در گروه همسالان،

ناچار است که تن به خواسته‌های آنها بدهد. این انتخاب بدین دلیل است که آنان نیز بسان خودش دارای مشکلات و چالش‌هایی در خانواده هستند (احمدی، ۱۳۹۷).

بخش چهارم: تأثیر حمایت اجتماعی بر امنیت اجتماعی

یکی از راه‌های مهم تقویت امنیت اجتماعی در جامعه، تقویت حمایت‌های اجتماعی است. امروزه بسیاری از محققان، تضعیف اجتماع در جهان مدرن را ناشی از چیرگی روابط ابزاری (سرد) بر روابط اظهاری (گرم) می‌دانند. کاهش اهمیت اجتماع موجب از بین رفتن ساز و کارهای میانجیگری می‌شود که احساس آسیب‌پذیری فرد را در مقابل تهدیدها، تخفیف می‌دهد. چلبی با تأکید بر نظریه نظم اجتماعی معتقد است: در صورتی که به هر دلیل روابط گرم در عرض جامعه به سردی گراید و احساس تعلق افراد به جمع سست شود، به همان نسبت نیز اعتماد اجتماعی و نظم هنجاری و تعهدات جمعی و عمومی تضعیف می‌شوند. در بعد حمایت اجتماعی، کاهش چگالی و فراوانی روابط حمایتی بین گروهی را می‌توان نوعی اختلال رابطه‌ای تلقی نمود. منظور از روابط حمایتی اجتماعی، روابط و مبادلات نامتقارن گرم در شئون مختلف زندگی اجتماعی است. بنابراین می‌توان گفت: اختلال در روابط اجتماعی، افراد را در مقابل سختی‌های اجتماعی آسیب‌پذیر می‌سازد. عدم امکان ارتباط منطقی و مشروع در سطوح جامعه منجر به احساس بی‌یاوری و عجز می‌شود که این امر زمینه مناسبی برای احساس ناامنی و ترس فراهم می‌سازد (ریاحی، ۱۳۹۷).

بند اول: وضعیت حمایت‌های اجتماعی در ایران

در بسیاری از کشورهای در حال توسعه، منابع نهادی کمی برای حمایت در بیرون از خانواده وجود دارد. در شرایط بحرانی افراد باید بر منابعی که افراد خانواده یا دوستان، همسایه‌ها و خویشاوندان می‌توانند فراهم کنند تکیه کنند. از این رو می‌توان گفت: حمایت‌های اجتماعی در ایران در سه سطح دولتی، نهادهای غیردولتی و افراد انجام می‌شود. حمایت‌های اجتماعی در سطح دولتی در قالب نظام تأمین اجتماعی انجام می‌شود. سابقه تأمین اجتماعی در ایران به

تصویب اولین قانون استخدامی کشوری در سال ۱۳۰۱ باز می‌گردد که طی آن، نظامی برای بازنشستگی به وجود آمد. در این قانون، سه اصل تأمین اجتماعی که عبارت بودند از فراهم نمودن «حقوق و تأمین خاص» برای کسانی که پس از خدمت، توانایی فعالیت خود را از دست می‌دهند، «مقرری خاص» برای کسانی که به علت حادثه‌ای، ناتوان و از کار افتاده شوند و «حمایت کارفرمایان» از خانواده هر مستخدم که فوت شود، به چشم می‌خورد. تأسیس وزارت کار در سال ۱۳۲۸ و صندوق تعاون و بیمه کارگران «برای معالجه و پرداخت غرامت کارگران»، سازمان بیمه های اجتماعی کارگران در سال ۱۳۳۱، بیمه های اجتماعی روستاییان در سال ۱۳۴۷، سازمان تأمین خدمات درمانی در سال ۱۳۵۱، تشکیل وزارت رفاه اجتماعی در سال ۱۳۵۳ و سازمان تأمین اجتماعی در سال ۱۳۵۴ اقداماتی بود که در سال های بعد در راستای حمایت های دولتی انجام شد. در سطح دوم، نهادهای غیر دولتی در قالب خیریه ها و سازمان های حمایتی به حمایت از اقشار آسیب پذیر در جامعه می پردازند. حمایت های سازمان های غیردولتی به دو شکل مادی و معنوی صورت می گیرد. خیریه ها، با تأکید بر کمک های مالی در بعد مادی و سازمان های غیردولتی، با تأکید بر حمایت های آموزشی، اجتماعی، روانی در بعد معنوی از قشرهای آسیب پذیر جامعه حمایت می کنند (علوی و جنتی فرد، ۱۳۹۷). در سطح فردی، افراد از حمایت های اعضای خانواده، دوستان، همسایگان و خویشاوندان بهره می برند. اما اینکه این حمایت ها تا چه اندازه بر احساس امنیت افراد تأثیر داشته است، موضوعی است که سنجش آن با تحقیقات میدانی امکان پذیر است. نتایج تحقیقی در مورد بررسی احساس امنیت و عوامل مؤثر بر آن در شهر تهران حاکی از آن است که ۷/۹ درصد از پاسخگویان میزان احساس امنیت خود را در شهر تهران زیاد و خیلی زیاد ارزیابی کرده اند. در مقابل، ۶۱ درصد از آنها این میزان را کم و بسیار کم و ۲/۲۹ درصد نیز در حد متوسط ارزیابی کرده اند. نتایج همین نظرسنجی در مورد تأثیر حمایت اجتماعی بر احساس امنیت شهروندان تهرانی حاکی از آن است که اکثریت آنها (۶/۶۱) احتمال کمک مردم در صورت مورد تعرض یا سرقت قرار گرفتن را کم و بسیار کم دانسته اند. در مقابل، ۶/۲۱ درصد از پاسخگویان احتمال امداد و یاری را زیاد و بسیار زیاد می دانند و ۸/۱۶ درصد نیز این میزان

را متوسط ارزیابی کرده اند. میانگین به دست آمده نشان می دهد: میزان یاری و امداد کمتر از حد متوسط است. بررسی رابطه متغیر حمایت اجتماعی با احساس امنیت نیز حاکی از مثبت بودن آن است؛ به عبارت دیگر، با افزایش حمایت اجتماعی، میزان امنیت اجتماعی نیز افزایش می یابد و بالعکس (علوی و جنتی فرد، ۱۳۹۷).

نتیجه گیری

با توجه به ویژگی های خاص نوجوانی، این دوران با مشکلات خاص خود نیز مواجه است. برخی از این مشکلات شیوع بیشتری داشته و گاه نیازمند مداخله کمتری هستند، اما برخی دیگر در حد یک ناسازگاری، یک بیماری و یا اختلال روانی اجتماعی قابل توجه بوده و نیازمند اقدامات مداخله گرانه هستند. فراهم نبودن شرائط تربیتی مناسب، عدم آشنائی اولیا و مربیان با نیازها و ویژگیهای نوجوان و کودکی مشکل دار علل اساسی بوجود آمدن مشکلات دوران نوجوانی هستند. انسانها همواره نیازمند مهارتها و تواناییهایی هستند تا بتوانند با کمک آنها موقعیتهای دشوار و تنگناهای زندگی را با کمترین آسیب ممکن پشت سر بگذارند. ویژگیهایی مانند عدم جرات مندی، ناامیدی، ناتوانی در تعاملات اجتماعی و عدم اعتماد به نفس می توانند سبب ناکامی، عدم کنترل خشم، ناتوانی برای حل مسائل و مقابله مؤثر با استرس باشند که نشان از عدم برخورداری افراد از مهارت های لازم و کافی برای زندگی است. درست همان طور که مهم است بدانیم شخص چه می کند و رفتارهایش چه تأثیری بر دیگران دارد، ارزیابی افکاری که ممکن است در پس این رفتارها نهفته باشد و همچنین چگونگی تأثیر این افکار و احساسات بر سطح زندگی افراد در برابر مشکلات، ضروری است و می توانند نقش به سزایی در گرایش افراد به سوی آسیب های اجتماعی و اختلالات روانی داشته باشند. شاید بتوان گفت در دنیای امروز، تکنولوژی اینترنت و کامپیوتر اثربخش ترین ابزار به حساب می آید، به شرط اینکه با ارائه آموزشها و راهکارهای مناسب، در حد مورد نیاز از آن استفاده شود، نه در حدی که سلامت جسمانی و روانی افراد را مختل کند. بنابراین می توان گفت به شبکه های اجتماعی به عنوان شکل جدیدی از وابستگی در سالهای اخیر توجه

پژوهشگران را در حوزه روان‌شناسی، روان‌پزشکی، جامعه‌شناسی، و حوزه‌های علمی دیگر به خود جلب کرده است و مشکلی است که در جوامع و فرهنگ‌های مختلف به چشم می‌خورد و بر تمام افراد و در سنین و جنسیت‌های مختلف تأثیر داشته است. یکی از مهمترین رسانه‌های اجتماعی، شبکه اجتماعی است که اخیراً بحث ارتباط آن با آموزش بسیار مورد توجه متخصصین و کارشناسان یادگیری الکترونیکی قرار گرفته است. شبکه‌های اجتماعی به مثابه راه‌های مختلفی می‌مانند که مردم در زمان عبور از آن می‌توانند در مورد مسائل مختلف با هم صحبت کنند، و اطلاعات عمومی یا خصوصی خود را در قالب‌های مختلف اعم از عکس، ویدئو، واژه‌ها، دست‌نوشته، ... با فرد خاص یا گروه خاصی به نمایش و اشتراک بگذارند. هدف شبکه‌های اجتماعی کمک به بهبود و تسهیل روابط، همکاری، و تعامل بین افراد، سازمان‌ها و موسسات در موضوعات گوناگون از قبیل تجارت، پزشکی، مباحث آموزشی و... در راستای تغییر مثبت می‌باشد. به بیانی ساده تر شبکه‌های اجتماعی ابزارمتنوعی است که همه به صورت آزاد و مجانی به آن دسترسی دارند. یک فرد می‌تواند مطالب مورد نظر یا یک سری اطلاعات خاص را در یک ثانیه با صدها و حتی هزاران نفر در سراسر جهان به اشتراک بگذارد. این پدیده به اشتراک گذاری اطلاعات بسیار قابل توجه است چراکه در گذشته اگر کسی قصد انتشار مطلبی را برای عموم مردم یا یک گروه بزرگ از مخاطبان داشت باید با پرداخت هزینه فراوان و وجود مشکلات بسیار زیاد از روزنامه‌ها، تلویزیون و رادیو کمک‌کی گرفت. در حال حاضر، با ظهور شبکه‌های اجتماعی، همان اطلاعات را می‌توان در ظرف چند ثانیه و بدون هیچ هزینه و مشکلی منتشر کرد. دین‌باوری به توانایی‌ها و مهارت‌هایی برای توسعه، حفظ و ارتباط با منشأ غایی همه موجودات و کامیابی در جستجوی معنی زندگی، یافتن یک سیر اخلاقی که به هدایت ما در زندگی کمک کند، درک معنویات و ارزش‌ها در زندگی شخصی و روابط بین فردی اشاره می‌کنند. به عبارت دیگر دین‌باوری همان توانایی است که به ما قدرت می‌دهد تا برای به دست آوردن رویاها تلاش و کوشش کنیم این هوش زمینه تمام آن چیزهایی است که ما به آن‌ها معتقدیم و در بر دارنده نقش باورها، هنجارها، عقاید و ارزش‌ها در فعالیت‌هایی است که بر عهده می‌گیریم. درواقع به واسطه دین‌باوری

است که ما به سوال سازی در ارتباط با مسایل اساسی و مهم زندگی خود پرداخته و به وسیله آن در زندگی خویش تغییراتی ایجاد می‌کنیم. با استفاده از دین باوری و با توجه به جایگاه معنا و ارزش آن به حل مشکلات می‌پردازد و قادریم توسط آن به کارها و فعالیت‌هایمان معنا و مفهوم بخشیده و با استفاده از آن بر معنای عملکردمان آگاه شویم و دریابیم که کدام یک از اعمال و رفتارهایمان از اعتبار بیشتری برخوردارند و کدام مسیر در زندگی ما بالاتر و عالی‌تر است تا که آن را الگو و اسوه خود سازیم. دین باوری ما را قادر می‌سازد همه چیز را آن‌طور که هستند ببینیم. امروزه بیش از هر زمان دیگر نیازمند تفکر و اندیشه در باب تاثیر گذاری تقیدات دینی بر تمامی امور انسانی به ویژه مسایل عاصفی و روحی هستیم. بسیاری از اندیشمندان و صاحب نظران بر این باورند که دین باوری تاثیر انکارناپذیری بر سلامت روح و جسم و دیگر ابعاد زندگی بشر دارد. بیمارانی که اعتقادات مذهبی قویتری دارند، سازگاری بهتری با موقعیت‌های استرس دارند. هنگام بیماری سریعتر از افراد غیرمذهبی بهبود پیدا می‌کنند، میزان پایین‌تری از هیجانات منفی و افسردگی را تجربه می‌کنند، اضطراب کمتری دارند و از تعامل اجتماعی بالاتری برخوردارند.

در پایان باید گفت یکی از آموزش‌های که می‌تواند تعاملات اجتماعی را افزایش دهد دین باوری است. دین باوری یک کیفیت روانی است که فراتر از باورهای مذهبی قرار دارد و در انسان ایجاد انگیزه می‌کند و احساساتی مثل درک هیبت الهی و احترام به خلقت را در شخص به وجود می‌آورد. فرد معنوی در زندگی هدفمند است و معنی زندگی را دریافته حتی در مواردی که فرد به وجود خداوند اعتقاد نداشته باشد، بعد معنوی انسان را وامی‌دارد تا درباره خلقت و جهان لاینتهی اندیشه کند. زمانی این بعد مهم در زندگی برجسته و مهم می‌شود که انسان در برابر فشارهای عاطفی، بیماری‌های شدید و مرگ قرار گیرد. انسان باید جهان را از نو شناسایی کند. باید درکی دقیق و عمیق از طبیعت، محیط زیست و کیهانشان و خلقت به دست آورد. اینجاست که بعد معنوی انسان خودنمایی می‌کند. هرگاه ماهیت معنوی انسان و نقش روان درمانی در رشد معنوی انسان بخواند مورد بررسی قرار گیرد لازم است هدف روان

درمانی که همانا درمان مشکلاتی که ماهیت عاطفی دارند می باشد که البته این درمان براساس روش های روان شناختی که به وسیله یک فرد متخصص که با بیمار، ارتباط حرفه ای خاص ایجاد می کند، اجرا می شود، بررسی گردد. از سوی دیگر برخی از روانشناسان دین باوری را عنوان تلاش دائمی بشر برای پاسخ دادن به چراهای زندگی تعریف کرده اند. به عبارت واضح تر، استفاده بهینه از قوه خلاقیت و کنجکاوی برای یافتن موجود مرتبط با زنده ماندن و زندگی کردن و در نتیجه، رشد و تکامل بخش مهمی از دین باوری را تشکیل می دهد.

منابع و مآخذ

الف) کتب و مقالات فارسی

۱. بیانی، علی اصغر؛ کوچکی، عاشوری، محمد؛ بیانی، علی. (۱۳۹۷). روایی و پایایی مقیاس به زیستی روانشناختی ریف، مجله روانپزشکی و روانشناسی بالیتی ایران، شماره ۵۳، صص ۱۵۱-۱۴۶
۲. بیگی؛ خسرو. فیروزبخت؛ مهرداد. (۱۳۹۵). مهارتهای اجتماعی در ارتباطات میان فردی. تهران: انتشارات رشد.
۳. تقی زاده. (۱۳۹۷). رابطه بین تعاملات اجتماعی و خودکارآمدی تحصیلی با قلدری در دانش آموزان مقطع راهنمایی شهر گناباد، پایان نامه کارشناسی ارشد، کتابخانه دیجیتالی دانشگاه علامه طباطبایی (ره)
۴. روشه، کی. (۱۹۹۹). کنش اجتماعی. ترجمه ی زنجانی زاده، هما. (۱۳۹۵). مشهد: انتشارات دانشگاه فردوسی.
۵. آقاجانی، سعید، اسدی، نوقابی، احمد علی (۱۳۹۸)، نظریه مشاوره و روان درمانی، تهران، مرکز نشر دانشگاهی.
۶. اعتمادی، عبدالرضا. (۱۳۹۸). بررسی تأثیر معنویت درمانی با صمیمیت با همسر در زوجین کلاسه‌های مشاوره پیش از ازدواج شهرستان میناب. پایان نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی دانشگاه آزاد واحد بوشهر.
۷. بهرامی دشتکی، هاجر. (۱۳۹۵). اثربخشی آموزش معنویت به شیوه گروهی بر کاهش افسردگی در دانشجویان. پایان نامه کارشناسی ارشد.

۸. شیروانی، علی. (۱۳۹۶). مبانی نظری تجربه دینی، مطالعه دینی، مطالعه تطبیقی و انتقادی آرای ابن عربی و رودولف اتو. قم: بوستان کتاب قم.
۹. عابدی، فرشته؛ سرخی، زهرا. (۱۳۹۸). رابطه بین هوش معنوی و صفات شخصیتی، شهر ساری. پایان نامه رشته روان‌شناسی.
۱۰. عبدالله زاده، حسن؛ باقر پور، معصومه؛ لطفی، محدثه؛ بوژ مهرانی، سمانه. (۱۳۹۸). هوش معنوی (مفاهیم، سنجش و کاربردهای آن)، چاپ اول، تهران: روان سنجی.
۱۱. اسماعیلی، مریم. (۱۳۹۸). مقایسه‌ی سطح سازگاری عاطفی-اجتماعی دانش‌آموزان دختر با و بدون توانایی خواندن پایه ابتدایی منطقه دو آموزش و پرورش شهر تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشکده‌ی روانشناسی و علوم تربیتی. دانشگاه علامه طباطبایی.
۱۲. اشتوتزل، ژان. (۲۰۰۶). روانشناس اجتماعی، ترجمه محمد علی کاردان، انتشارات دانشگاه تهران. (۱۳۹۸). چاپ سوم.
۱۳. شافر، لارنس فردریک. (۱۹۹۹). روانشناسی سازگاری. ترجمه‌ی مقدس، علی. (۱۳۹۶). اصفهان: مشعل.
۱۴. ابراهیمی، قربانعلی. (۱۳۹۵). بررسی جامعه‌شناختی میزان اعتیاد به اینترنت و همبسته‌های اجتماعی آن (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه آزاد شهر بابل). مجموعه مقالات برگزیده همایش منطقه‌ای آسیب‌های اجتماعی نوپدید. دفتر تحقیقات کاربردی و معاونت اجتماعی نیروی انتظامی استان مازندران.

۱۵. اخوان، فائزه، نوغانی، محسن. (۱۳۹۳). بررسی رابطه شبکه های اجتماعی مجازی و شادکامی، رسانه و فرهنگ، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال چهارم، شماره دوم، ۱-۲۴

۱۶. عزیزاده، معصومه. (۱۳۹۶). بررسی عوامل مؤثر بر گرایش جوانان به چت در شهر بابل. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا.

۱۷. قاسمی، احمد، احمدی، ملک. (۱۳۹۱). بررسی اعتیاد به اینترنت در بین استفاده کنندگان در کافی نت های شاهین شهر. فصلنامه ارتباط. دوره ۴. شماره ۶۴. ص ۷۷-۵۱.

۱۸. قاسم زاده، لیلا، شهر آرای، مهرناز و مرادی، علیرضا. (۱۳۹۲). بررسی شیوع اعتیاد به اینترنت در دختران و مقایسه دختران معتاد و غیر معتاد به اینترنت در متغیرهای افسردگی، تکانشگری و مهارت های اجتماعی در دبیرستان های شهرستان شهر تهران، مجله روانشناسی معاصر، شماره ۳، ص: ۴۶-۴۲.

۱۹. قدم پور، عزت اله، شفیعی، معصومه. (۱۳۹۶). بررسی رابطه مزاحمت های سایبری با آسیب پذیری روانی و افکار خودکشی در دانشجویان دختر و پسر، فصلنامه پژوهش در سلامت روانشناختی، دوره ۱۱، شماره ۳

۲۰. کفاشی، مجید. (۱۳۹۵). بررسی تاثیر اینترنت بر ارزش های خانواده، فصلنامه ی پژوهش اجتماعی، سال دوم، شماره سوم.

۲۱. قاسمی پور، مریم؛ جهانبخش گنجه، سحر. (۱۳۹۸). رابطه حمایت اجتماعی و سلامت روان در دانشجویان شهرستان خرم آباد، فصلنامه علمی-پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی لرستان دوره دوازدهم

(ب) کتب و مقالات لاتین

۱. LUIS, M.F., IRINA, T & KATHERINE, T. (۲۰۱۸). SOCIAL SUPPORT, LIFE EVENTS, AND PSYCHOLOGICAL DISTRESS AMONG THE PUERTO RICAN POPULATION IN THE BOSTON AREA OF THE UNITED STATES. AGING & MENTAL HEALTH, ۱۳(۶), ۸۶۳-۸۷۳.
۲. MARK, C., ANDREW, S. (۲۰۱۹). SOCIAL SUPPORT, LIFE EVENTS AND PHYSICAL SYMPTOMS: A PROSPECTIVE STUDY OF CHRONIC AND RECENT LIFE IN MEN AND WOMEN. PSYCHOLOGY, HEALTH & MEDICINE, ۱۰(۴), ۳۱۷-۳۲۰.
۳. DANTAS, A MOTZER, K., CIOL, F, GROTH, T. (۲۰۱۸). THE EFFICACY OF COMPACT PSYCHOEDUCATIONAL GROUP TRAINING PROGRAM FOR MENTAL HEALTH. JOURNAL OF CONSULTING AND CLINICAL PSYCHOLOGY, ۶۶,۷۳۰-۷۶۰.
۴. WHITE, L. KASHIMA, J. BRAY, A. YORK, L.M. (۲۰۱۹). RANDOMIZED CONTROLLED PILOT STUDY OF COGNITIVE-BEHAVIORAL THERAPY IN A SAMPLE OF INCARCERATED WOMAN WITH SUBSTANCE USE DISORDER AND PTSD. BEHAVIOR THERAPY, ۴۰(۴), ۳۲۰-۳۳۶.

ژرفشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی